

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСІВ

*Балюк Т.В.**

ПРАКТИКА ВНУТРІШНЬОФІРМОВОГО РУХУ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ІНОЗЕМНИХ ТНК В УКРАЇНІ

Сучасні транснаціональні корпорації (ТНК) є не лише мережею окремих структурних підрозділів, які діють на території різних національних держав, а й цілісною, внутрішньо детермінованою системою, що характеризується стійкими виробничими, фінансовими та іншими взаємозв'язками [1, с. 78]. Завдяки цим взаємозв'язкам ТНК мають змогу не лише залучати фінансування із зовнішніх джерел, а й використовувати власні внутрішньофірмові фонди фінансових ресурсів.

Незважаючи на існування низки емпіричних досліджень руху фінансових ресурсів всередині ТНК, Україна не увійшла до жодного з цих досліджень, а перше емпіричне дослідження практики трансферного ціноутворення ТНК в Україні було проведено автором лише у 2007 році [3]. Значна ж кількість іноземних ТНК на ринку України [4, с. 223] та мікро- і макроекономічні ефекти внутрішньофірмового руху фінансових ресурсів роблять такі дослідження необхідними. Питання операцій між підрозділами ТНК як пов'язаними особами набуває ще більшої актуальності із запланованим прийняттям Податкового кодексу України [2].

Завданням цього дослідження є з'ясування особливостей організації внутрішньофірмових потоків ТНК та практики використання окремих інструментів внутрішньофірмового руху фінансових ресурсів у діяльності їх українських підрозділів. Дослідження ґрунтується на власному емпіричному матеріалі, зібраному автором з первинних джерел інформації (анкетування представників іноземних ТНК на ринку України) у квітні-липні 2010 року.

Більшість ТНК, які діють на ринку України, приймають рішення про фінансові умови внутрішньофірмових операцій на основі змішаної системи (див. рис. 1), тобто рішення приймаються на місцевому рівні за умови їх погодження головним офісом або в рамках централізовано встановлених, але відносно гнучких, правил та процедур. Також поширена централізована система прийняття рішень про внутрішньофірмові операції, за якої рішення приймаються головним офісом.

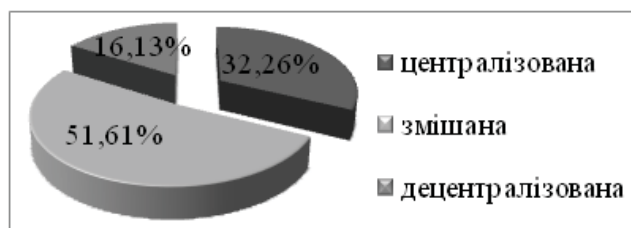

Рис. 1. Система прийняття рішень про внутрішньофірмові операції ТНК

Джерело: складено автором

* аспірант кафедри міжнародних фінансів Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: проф. Рогач О.І.

Для руху фінансових ресурсів всередині корпоративної системи іноземні ТНК використовують низку інструментів як короткострокового, так і довгострокового характеру у своїх операціях з українським підрозділом. Найбільш поширеними є додаткові прямі інвестиції, внутрішньофірмові кредити, трансферне ціноутворення, розподіл витрат та взаємозаліки кредиторської та дебіторської заборгованості (див. рис. 2).

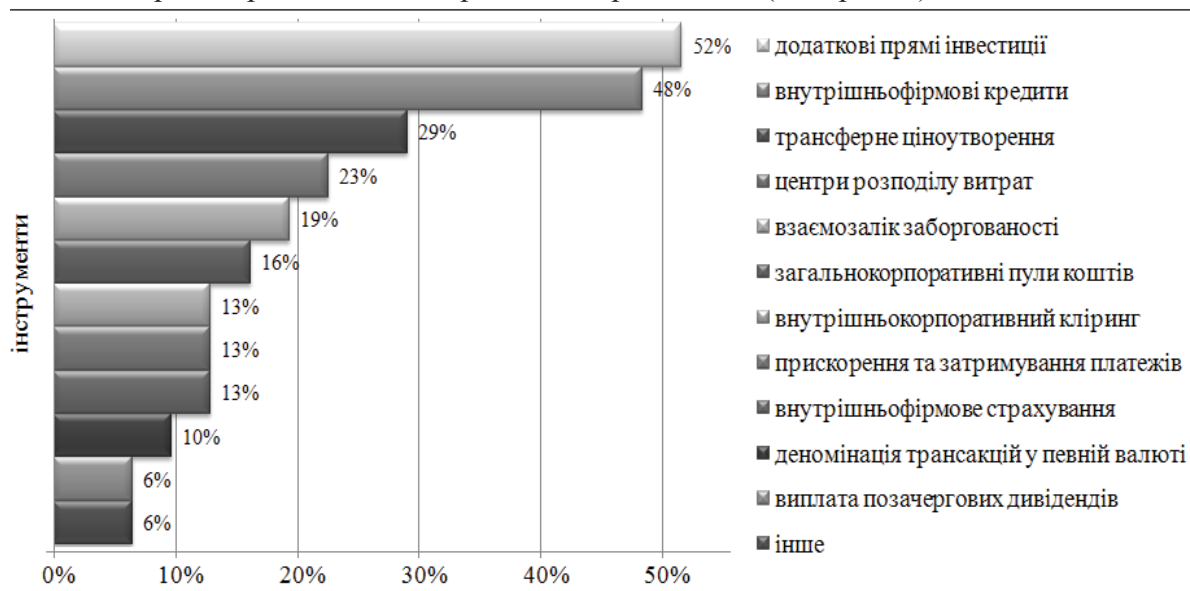

Рис. 2. Використання внутрішньофірмових фінансових інструментів в Україні

Джерело: складено автором

Основними мотивами використання різних внутрішньофірмових фінансових інструментів є необхідність у фінансуванні діяльності підрозділів на зростаючих ринках, потреба у коштах в умовах економічних криз та необхідність у фінансуванні нових підрозділів. Суттєве місце займають мотиви зменшення податкового навантаження, необхідності дезінвестицій з неприбуткових підрозділів та зниження прибутковості задля уникнення підняття заробітних плат. Близько половини ТНК (48%) утримують баланс операцій з українським підрозділом на нейтральному рівні.

Внутрішньофірмове кредитування - один з інструментів руху фінансових ресурсів, які широко використовуються в Україні. Найчастіше воно здійснюється у вигляді прямих внутрішньофірмових кредитів (80%). Деякі ТНК використовують фронтовані кредити та кредити підтримки. Кредитні гарантії є досить поширеними (21% ТНК). Валютами, в яких деномінована більшість внутрішньофірмових кредитів в Україні, є долар та євро, а гривня займає лише третє місце. У більш ніж половині випадків ставки по таким кредитам є нижчими за ринкові, що говорить про можливість залучати більш дешеві ресурси з внутрішньофірмових джерел.

Іншим поширеним інструментом є трансферне ціноутворення. Іноземні ТНК, які використовують трансферне ціноутворення в Україні, віддають перевагу методу «витрати плюс» (75% ТНК). Четверта частина ТНК поряд з іншими методами трансферного ціноутворення використовує методи порівняльної неконтрольованої ціни та ціни перепродажу. Методи розподілу та порівняння прибутків використовують 12,5% опитаних ТНК. Операції з товарами, роботами та послугами всередині ТНК переважно деномінуються у доларах та євро. При цьому, відхилення трансферних цін від ринкових не перевищує 25%. Більше третини українських підрозділів бере участь у спільних внутрішньофірмових науково-дослідних роботах.

Отже, дослідження показало, що іноземні ТНК в Україні використовують широкий спектр внутрішньофірмових фінансових інструментів, що обумовлено не лише виробничими міркуваннями, а й потребами руху фінансових ресурсів між підрозділами. Практика застосування цих інструментів свідчить про залежність вибору конкретного інструменту від сфери діяльності ТНК та стратегічних мотивів.

Література

1. Балюк Т. В. Інтерналізація як основа функціонування сучасних транснаціональних корпорацій // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць. – К: «КНУ імені Тараса Шевченка. ІМВ». – Вип. 82. – Частина II (у двох частинах). – 2009. – с. 77-84.
2. Податковий Кодекс України (проект) // Урядовий кур'єр. – 3 серпня 2010 р. - № 141 – с. 5-72.
3. Rogach A., Balyuk T. Transfer Pricing in Transition Economies: Evidence from Ukraine // Transition Studies Review. – Springer Wien. – Volume 16, Number 1. – May, 2009. – p. 20-33.
4. UNCTAD. World Investment Report. Transnational Corporations, Agricultural Production and Development / United Nations. – New York, Geneva. – 2009. – 314 p.